

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУЙ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИН БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫН ДЕПУТАТТАРЫНЫН ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИН ОРГАНЫ

1951
МАЙ
11
ПЯТНИЦА
№ 92 (2266)
ӨРТЭЭ 20 КОП.

Бохүнгү солунда:

ССР Эвилелиниң Шериг Министриниң дужаалы (1 арын).
ССР Эвилелиниң Шериг-Далай Министриниң дужаалы (1 арын).
1951 чылдың 1 кварталында ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң Күрүне планының күүселдезиниң түңнелдериниң дугайында Төп Статистик Эргелелиниң дыңнады (1 арын).
Партия амьдыралы: Н. Лобанов — Колхозчуларның

ниити хуралдарының организацы болгаш политиктиң деңгелин бедик көдүрөр (2 арын).
Тыва автономнуг областа бүгү-ниитиниң ылавыла чеди чыл өөредилгезиниң дугайында облүүксомнун шиттири (2 арын).
Коммунизминиң тудугтарында В. Яхневич — Волгада час (2 арын).
Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бюрозунун Копенгагенде хуралы (4 арын).

Часкы тарылгага курлавырларны бүрүн ажыглаар

Коммунист партияның болгаш совет чазактың канчаар-даа аажок сагыш салымшыкының ачы-кавыазы-биле бистиң көдээ ажил-агыйымыс чыл бүрдүе бугурулди-биле бурунгаар чоруп, чаа чаа улуг чедишкенини чедиш ап турар. Ол дугайында дайын өөлдүдөгү беш чыл планының күүселдезиниң түңнелдери тодаргай херечилеп турар. Көдөдө бүгү улустуң социалистик чарыкы колхозчу тараачыларның патриоттук күөл сорун илередиң, дыка алдарды тилелгени чедиш алган. 1950 чылда беш чыл планы-биле доктаатынган тараа курлавырларның дүжүттүңүң оналдары ажыр күүсетинген.

Колхозтарны хөгжүдериниң кол ролу тергенин черегиниң техниканы-биле чепселген машина-трактор станцияларына хамааржыр. Чүгө беш чылдың дургузунда 15 аяк күжүгө шилчткени-биле 536 муң тракторларын, тараа курлавырларын 93 муң комбайнларын болгаш миллион-миллион өскө-даа машинаны ССРЭ-ниң көдээ ажил-агыйын алган.

Ам социалистик көдээ ажил-агыйын бүдүрүчүлүг күжүн оон ыңай көдүреринге бугу аргаларын тургускан. Улут тарылга шөлдерин угалтырган колхозтар тракторларын, комбайнларын болгаш көдээ ажил-агыйын өскө-даа машиналарын дыка бүдүрүчүлүг ажыглап турар. Көдээ ажил-агый курлавырларындан бедик дүжүттү алырын, агротехниканы херелдериң, тарылганың болгаш мал чеминиң тарылга эрчештирилгезин шын непередериң аргалары улуг колхозтарда бар.

Совет тараачынар чедиш алган чедишкенирге даингаш, социалистик көдээ ажил-агыйга чаа-чаа тиелелер дээс демиселди калбартып турар. Көдээ ажил-агый аныдакчыларының кол сорулгазы болза, көдээ ажил-агыйның бүгү курлавырларын дүжүттүн дыка бедидерин, ниитиниң малының баш сааны дүрген өстүрери-биле кыды оон продукттуулу дыка көвүдериң хандыры бар.

Көдээ ажил-агыйын хөгжүдериниң күрүне планын чедишкениң күүседери, моон сонгаар тарааның дүжүттүн болгаш ниитиниң мал ызын көдүрери чакы тарылганы үлгерил эртеринден улуу-биле хамааржыр. Ону билгеп, ер, хөрөөн колхозчулар, МТС-терин болгаш совхозтарын ажылдакчылары улуг соруң киришкенини-биле ховулар, та күженишкениң ажылдап, бедик дүжүттүн суурун тургузуу турарлар. Апрель 30-де ниити-биле чуртка чазын чашып тарылар курлавырларын эрте чылдың бо-ла үезинден 4 миллион 300 муң гектарны хойну чашып тараан. Тараа курлавырларын тарылга планын Краснодар край, Молдав ССР, Крым, Запорожье, Днепродзержинск, Николаевск, Воронеж, Стадник болгаш өскө-даа хой-хой областар ажыр күүседип турар.

Чурттуң муракчы районнары хлопчатниктиң чиги сөөкүзүн өң эки агротехник хуурааларда чашып тараан. Азербайджан ССР-ниң көдээ ажил-агыйының ажил-ишчилери эш Сталинга берген сөзүн күүседип, хлопчатник тарылгазының күрүне планын эртең чыгга бодаарга колдуунда ийи неделядан эрте күүсеткен.

Муракчы колхозтарның, совхозтарның, МТС-териниң чакы тарылгага чедишкенири болза, техниканың өң эки агротехниканың социалистик чарыкын калбарышының болгаш эртериниң, база муракчы дуржулгаларың чедишкенирин бүдүрүлгө бүгү тала-биле шигээткениң түңнелдерин болуп турар. Амгы үеде хову ажылдарының кол нуруузуң тракторлар, комбайннар болгаш өскө-даа машиналар-биле чорудуп турар апарганда, көдээ ажил-агыйын оон ыңай хөгжүдеринге МТС-териниң ажылын экинчидер, техниканы бедик бүдүрүчүлүг ажыглаары шуут харыт-ваалы болур. Көдээ ажил-агыйга, техниканы эң-не бүрүн ажыглаарының демисели болза, колхозчу бүдүрүлгениң бүгү адырларында чаа көдүрүшкүнүнүң эң чугула чепсезиниң бирөөзи болур.

МТС-териниң курлавырларын улам-на бүрүн ажыглаары дээш Кубань трактористтериниң инициативасы-биле эгелзек социалистик чарыкы кыска хуураада бүгү чуртта калбарган. Тарааның дүжүттүн бедидер, тракторларның бүдүрүчүлүг угалтыгар, трактор ажылдарының бот-өртөөнү кудуладар дээш оон-он муң трактор бригадалары хүлээлелерини ап турар. Чарыштың эгелекчи—Иван Буневичи бригадасы тараа курлавырларын тарылганын ийи чартык хүнде доозуп, 1950 чылдың чакы тарылгазының үезинге бодаарга бүдүрүлгө ажылды 30 хуу угалтырган. Иван Буневичиң ажилдагы тараа Малороссийн МТС күш-ажылына муракчы методтарын непередериң түңнелдери тракторларның бүдүрүчүлүг чакы тарылга үезинде эртең чыгга бодаарга 18 хуу өскөн. Чакы тарылгага найгам-чыктыг чүдүлгениң дугайын колхозчу Мөдөөнүң оон-он болгаш чүс-чүс мурак-

ССР Эвилелиниң Шериг Министриниң ДУЖААЛЫ

1951 чылдың май 9. № 64. Москва хоорай. Эштер солдаттар болгаш сержантылар! Эштер офицерлер болгаш генералдар! Немер-фашистиг эжелекчилерге удуур Ада-чурттуң Улуг дайынының тиелелгели доозулган хүнүңден бээр алды чыл эрткен. Совет улус болгаш оң Чепсезик Күштери коммунист партияның бистиң мерген угааның баштыңчы болгаш улуг полководчуус эш Сталинниң удуртулгазы-биле ук дайынга дайышты төөгүлүү-биле тилелзек, бистиң социалистик ада-чуртуусуң хамаарышпас чоруун камгалап алган, Европаның улустарын фашистиг куданыңдан хостап алган.

Герман империализмин ашкан алдарыг Тиелелгениң алды чыл болган ою-биле Силерге байыр чедирип, амыр-мендичерин айтырдым.

Тиелелге хүнүн демдегелери-биле дужаарым болза: Бо хүн, май 9-та, бистиң Төрөөн чуртувустуң найсылалы — Москвага, эвилелдешкен республикалармың найсылалдарыңа, а ол ышкаш Калининградка, Львовка база маадыр-хоорайлар: Ленинградка, Стадникградка, Севастопольге болгаш Одессага артиллерияның үжк даштаашкыныры-биле салот кылдыр.

Совет улус болгаш оң маадырлыг армияың делгерезин!

Бистиң төрөөн совет чазавыс делгерезин!

Бистиң тиелелгелериңиң соруң кириңчизи болгаш организацыың — Ленин — Сталинниң улуг партияың делгерезин!

Бистиң ынак баштыңчы болгаш полководчуус, Совет Эвилелиниң Генералымызу эш Сталинга алдар!

Бистиң Төрөөн чуртувустуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш тулушкуннарга өлгөн маадырларга мөңгө алдар!

ССР Эвилелиниң Шериг Министри Совет Эвилелиниң Маршалы ВАСИЛЕВСКИЙ.

ССР Эвилелиниң Шериг-Далай Министриниң ДУЖААЛЫ

1951 чылдың май 9. № 36. Москва хоорай. Эштер матростар болгаш солдаттар, старшиналар болгаш сержантылар!

Бо хүн бистиң Төрөөн чуртувус Ада-чурттуң Улуг дайынының тиелелгели доозулган хүнүңден бээр алды чыл болган ою демдегелеп турар. Коммунист партияга, улуг баштыңчы болгаш генийлиг полководчу эш Сталинга удуртурган маадырлыг совет улус болгаш оң Чепсезик Күштери герман империализмин алып үнген бүгү-делегей-төөгүлүг тиелелгени чедиш алган, бистиң совет Төрөөн чуртувустуң алдар-адын, хосталгазын болгаш хамаарышпас чоруун камгалап алган, Европаның улустарын фашистиг куданыңдан хостап алган.

Фашистиг Германияны ашкан алдарыг Тиелелгениң алды чыл болган ою-биле Силерге байыр чедирип, амыр-мендичерин айтырдым.

Маадырлыг совет улус болгаш оң шылгарантай Шериг-Далай Флоту делгерезин!

Бистиң совет чазавыс делгерезин!

Совет улустуң тулушкуннарга кайналган авангарды — Ленин — Сталинниң улуг партияың делгерезин!

Бистиң генийлиг баштыңчымыс, башкымыс болгаш полководчуус, Совет Эвилелиниң Генералымызу эш Сталин делгерезин!

Бистиң Төрөөн чуртувустуң хосталгазы болгаш хамаарышпас чоруу дээш тулушкуннарга өлгөн маадырларга мөңгө алдар!

ССР Эвилелиниң Шериг-Далай Министри адмирал ЮМАШЕВ.

Чаа чээшкинге бижидишикин үргүлчүлөп турар

Тайбың дээш улуг салышкын

ЛЕНИНГРАД ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң Күрүне чээшкини үндүргениң дугайында чазактың доктаалы Ленин хоорайның ажылчы чоннарыңа ызыг кыйгырыгын үндүргөн. Заводтарның болгаш фабрикаларың цехтеринге, албан черлеринге болгаш институттарга хой ыкки кириңчилерлиг митингилер болтувун. Ленинградчылар чаа чээшкинге, социалистик ынак Төрөөн чурттуң улус ажыл-агыйын улам ынай хөгжүдериниң чээшкини, тайбыңның чээшкини ызы-биле байырлап турарлар.

Чаа чээшкини үндүргениң Сталин аттыг металл заводунуң ажылчылары улуг көдүрүшкүн-биле ужурашкан. Цимлянская ГЭС-инге херелээр бир дугаар хоолайлар деталын кылдып турар суг хоолайы кылдыр шестин улуг станогунуң чанынга хүндүскү сменаның ажылчылары чыгып келгенер. Бир дугаарында строгальщик Т. Д. Мөдөө сөс дилзек.

— Бистиң чуртувустуң үндүрү туура чээшкин болза, улус ажыл-агыйын хөгжүдеринге барып турар. Дайын сөөлдүң беш чылдың оналдарың чедишкени-биле ажыр күүсетипшпаан, совет улус коммунизме тиелелгениң базамы-биле бурунгаарларын үргүлчүлөп турар. Күрүнеге бистиң чедирип турарымыс күш-ажылчы рубинис болза, хой-хой машиналарын кылып үндүреринге дузалап, улуг-улуг электри станцияларын, каналдарың болгаш тудуг системаларың тудугларын дүргедир. Мен бодумнуң бүгү-ле сеткил сагыжымдан чазактың доктаалына өөрүп, чаа чээшкинге бижидип тур мен.

Стычек проспектиңиң тудугларында мында Нарба Заставаның ажилчы чоннарыңа хой кызы бажыңарны тудуп турар. № 50 бажыңа тудуп турар коллектив графиниң ажыр күүседип турар. Ол тудугту Ленинградтын өң эки мастери С. И. Моисеев удуртуп турар. Чаа чээшкинге бижидип турар эш Моисеевтиң медгелгени болза:

— Эш Сталинниң адын адилеп турар проспекти, хоорайның кол-кол магистральдери, Стачек проспекти, Карл Маркс аттыг проспекти, улуг-улуг бажыңар-биле долдуруп, Москва районда Выборг талазында болгаш Охтеде чаа-чаа бажыңар туттунуп турар. Бо бүгү тудугларда партияның, чазактың, эш Сталинниң ажилчы чон дугайында үзүк чок чыгыш салымшыкыны көсүк. Чегдирген хөрөгчилер тайбыңнын тудуунга салымшыкын болуп деп чүвени өөрүшкүлүү-биле билер херек.

Эртеңиң, уран-чүдүлгени болгаш литератарың ажилдакчылары чаа чээшкинге чыгыш өң-сеткилди бижидип турар. (СЭТА).

Төрөөн чурттуң улам ыңайгы күчүлүг чоруу дээш

Таңды районнуң Бай-Хаак суурда тыва чеди чыл школының башкылар коллективни Күрүнең чаа чээшкини үндүрү дугайында Совет чазактың доктаалын канчаар-даа аажок улуг патриоттук көдүрүшкүн биле уткан.

Башкылар найралдыг бижидилгези-биле социалистик Төрөөн чурттуң күчүзүн болгаш бистиң улугузустуң чаагы амьдыралын улам-на бедидер күөл сорунуң чыгыш өң-сеткилди илереткенер. Хурал соонда чаа чээшкини бижидишкени эгелзек. Каш ла минуталар иштинде кижи бүрүзү өй шалыңыңдан ажыр бижитилзек. Оларның иштинде Я. Кызыл-оол, Н. Биче-оол, Сырат, Саңчат-оол, Солдатов, К. Биче-олова олар өң эки бижиткенер.

Г. КЫЗЫЛ-ООЛ.

Шкопачылар база бижидип турар

Бай-Тайга районнуң Кызыл-Даг сумузунда өң школының өөреникчилери ССРЭ-ниң улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң Күрүне чээшкини үндүрү дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын улуг көдүрүшкүн-биле танышкан.

Коммунизминиң улуг тудуглары — электри станцияларын, каналдарын тургузарыңа, совет улустуң материалдыг чаагы чоруун экинчидеринге, бойдусту чавартырың стилиңчи планнарың дүрген боттандырыңа улуг ужуру-дузалыг Күрүне чээшкинге өөреникчилер 1000 рубльди бижиткеш, облигацияларын туда садып алганнар.

Х. ТААН-ООЛ.

1951 чылдың 1 кварталында ССРЭ-нин улус ажыл-агыйын хөгжүдериниң күрүне планының күүселдезиниң түңнелдериниң дугайында

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Төп Статистик Эргелелиниң дыңнады

1951 чылдың 1 кварталында үлетпүрүң болгаш көдээ ажил-агыйың хөгжүдөзи болгаш бараан саарылгазының калбарышының моон адаанда санарга көргүзөргө:

Table with 2 columns: Category and Value. Categories include: Көдээ ажил-агый, Баран саарылгазының калбарышы, Улетпүр бүдүрүлгө планының күүселдези, and various industrial sectors like Metallurgy, Coal, Oil, etc.

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң чанында Төп Статистик Эргелели.

(«Правданың» мурунку чүлү).

Колхозчу байлакшылче орукта

Большевик партия болгаш совет чаа 1951 чылда социалисттик көдээ ажил агыйның мурнунда улуг болгаш харым салгалыг сорулганы салган. Бо чылын улус ажил-агыйн хөгжүдериниң күрүнө планы колхозтарның организис ажил-агыйн улам ыңай быжыглаарын көдээ ажил-агыйн бүгү культура-агыйн дүжүдүн дыка бедидерин, көдээ ажил-агыйн бүгү бұдурүлгезиниң нити продукциянын көвүдедирин баш турунга көрүп турар.

Бүгү совет улус-биле база-ла бир де-бистиң областың хөвү ажилының ишчилери партияның болгаш чаа-чыл салган сорулганын чедишкни-штинирлээри дөш күдээ-чүткүлү ишчилерин түрүрлар. Хамыктың мурну-агыйн тарылганы чогуру өйдүнө бе-к шырарлыг чорудары, бедик дүжүт-агырынга быжык үндөин суурну са-ары эрежок чугула.

I. Социалисттик бедик хүлээлгелер.

Чөөн-Хемчик районуң Сталин аттыг колхозтуң тарыла шөлүдө социали-сттик чарыш калбарган. Хүн бүрдү-ле доктааткан үлүг-нормаларын ажыра күү-седип турар эр, хөдөөнө колхозчулар-ның стахановчу күш-ажылы чаа-чаа че-дишкенини экип берип турар. Кол-лективтик улуг ажил-агыйн кезигү-нү беринч сорук-чүткүлү, иденкей со-нуургалы улам-на өзүп турар. Дайын сөөлүндөгү беш чылдарың күсселде-зиниң түңвөдөрлөнгү дугайында Күрү-нениң План Комитетиниң болгаш СССР-ниң Топ Статистик эргелелиниң даңаа-ды болза, политиктик болгаш күш-ажылыч улуг көдүрүлүшкүнү үндүргөн.

Колхозчуларның чугаалап турары болза, бо дыңадыгы бисте чаа, улуг күш-тү кыйтырган. Дыңадыгы болза, болше-вик партияның удуртуулганы-биле эш Сталинның мерген угааның башталга-зы-биле совет улус мындай наймачы-тыг улуг чедишкенини чедип алган-ны бүгү делегейге көргүскен. Улуг баштыңы болгаш башкының адын эй-леп турар бистиң колхозуусу областың мурнакчы колхозтарының бирээзи бо-лурун чедип алып бис.

1951 чылда колхоз болза, көдээ ажил агыйның улуг хөмчөлдиг ажилдарын күсседип. Колхоз баштаар чериң дар-газы эш Ревнюктүң чугаалааны болза: —Эрткен чылын артыл шупту 380 ге-ктары тараан болза, ам бо чылын бис-тиң тарылга шөлүсүз 490 га болуп ту-рар, ыңчангап, керек кырында эрткен чылда дүжүттен 3—4 катап бедик дү-жүттү алырынга бис хүлээнип турар бис.

Ниятиниң мал ажилының бажын кө-вүдөдир болгаш продуктууун өстүрер талазы-биле мал ажилында ажилдап турар колхозчулар боттарыңа хүлээл-гени алганнар.

Чылгыч Көк-оол болгаш кадарчы Ба-ян-оол боттарының үр-түңвөдиг күш-ажылы-биле бүгү колхозчуларга эки ажилдыг диттип, мактадып турарлар. Колхозта ам бо үедө 1755 ажык баш мал санатылып турар, ооң иштинде чыл-гы мал 315 баш, база мыыстыгы улуг мал 136 баш, хой фермазының эргелеч-кени эш Пирлей, база чыгыр фермазы-ның эргелечкени эш Вады олар 1951 чылда колхозчу мал ажилының хөгжү-дөзүнө шийтирилч чедишкенини кылыр сорулганы салып алган ажилдап турарлар. Олар болза, боттарының үлү-г-нормазын күлүсүдир эвес, харын ажыра күүседип шыдаарыңа колхозчу-лар бүүрүп турарлар. Колхоз баштаар чери мал ажилдакчыларыңа бүгү тала-ның дузаламчызын көргүзөрин, оларның ажилыгы бүгү саналдарын деткириңиз аазан.

II. Колхоз бұдүрүлгезиниң өзүлдөзи

Артылың өзүп турар ажил-агыйн хуу ажил-агыйлыг араттар кара-биле бүүрүп турарлар. Коллективтик ажил-агый болза, байлакшыл болгаш куль-туралг амыдыралче аппарат чоруур кара-чангыс шын орук ол болур. Күрүнениң ашка чөшпшениниң болгаш тууду ма-териалдарының улуг дузаламчызының ачызы-биле шаанда көшкүн чораян 40 ажык өрөгелер ам чаагайжыдып тутту-ган бажыңарда чурттап турар болгаш ол чаа бажыңарда чурттап турар кол-хозчулар бажыңарның иштин болгаш даштын херексен, культуружудар дуга-йында сагыш салып турар.

Бо чылын тууду ажилдарының улуг программазын боттандырыңа колхозчу-

ларның мурнунда салдынып турар:—дар-ганнаар болгаш чазаныга мастерская-зын, 75 баш мал кирер мал кажаазын, 520 баш хире бызаа болгаш хураган ка-жаазын, 100 тонна тараа кирер үренин-склады, 3 автомашинага гараж тулар, а ол ышнаш өлгөрдө чурттап турар ар-тель кезигүнеринге 15 саныг чурт-талга бажыңарын тулар.

Ол ажилдары колхозчулар болза, эң чугула болгаш сонгаарладың болбазын билеп турарлар, чүге дөзө, бұдүрүл-гениң хөмчөлдөриңиң калбарыңиң ниятиниң байлашкынын көвүдөдиринге, материал-дың чаагайжыдылганы өстүреринге дет-кир.

Колхозчулар ам бо үедө кол кичээ-гейн болгаш күштерин чакы тарылганы чедишкениниң чорударыңа мөңүнөн. Колхозта доктаамал тууду бригадазы ажилдап турар. Тууду бригадазында Комбукап, Чындыкпа болгаш оон-да өскөдөр болза боттарының үлүг-нор-мазын үргүлчү ажыра күүседип, мактадып турарлар.

Туруп келгенден бээр үр болбаан-даа болза, колхозта ам 2 автомашина, 1 мо-лотилка, 2 жатка, 3 севка, сизген кезер 5 машиналар, 2 сортровка, 1 триер бар болуп турар. Колхозтуң кезигүнери артылың ажил-агыйның кол адыры болур электрификацияже шийчип кир-рин күзөп турарлар. Колхозчулар бол-за, Октябрьниң социалист Улуг рево-люциязының 34 чыл оюнда 100 кило-ватт күчүлүг сүт күжү-биле ажилдаар электри станциязының туудушкуну доозарын шийтирлээн. Сүт күжү-биле ажилдаар электри станциязы болза, кол-хозчуларның бажыңарын болгаш кол-хоз төвүнүң культуру-амыдырал бажың-арын күлүсүдир эвес, харын бүдү рүлгениң хой күш кирер ажилдарын электрификацияга налбаа-биле ажил-дап турар, ол болза, колхозтуң ору-лгаларының көмүдөшкениниң чугула дө-стөлдөсү болу бээр.

Ниятиниң ажил-агыйның эрге-ажыңа колхозчуларның өөрүшкүлүг күш-ажылы, артылың улам ыңай хөг-жүдөрүниң калбак дөзө перспектива-лары болза, ажилчы араттар түрениңи көшкүн амыдыралыңда уштуруу орук чүгө колхоз болур деп чүвени тодаргай болгаш бүүрүрениңиң чыңаа болур, ол болза, чүгө колхозга культурулук бол-гаш байлактыг амыдыралды тургузул-дуларлар. Бо чылдың январь 1-де кол-хозта 89 ажил-агыйлар турган болза, ооң сөөлүндө удаваанда 12 өрөгө кол-хозка кирген, ам ээлчеглиг нити хура-га көөрүңе 6 билдиринишкенин чыдып турар. Колхозта хүлээп алганыңары хо-ву ажилының болгаш тууду ажилының бригадаларыңа кирип турар, мал ажил-ының талазы-биле ажилче чорудуп турар, чаңгыс сөс-биле чугаалаарга, чаа кирген артель кезигүнери боттарының сонуургалын болгаш инициативаның каа-ла калбартып болурул, оларны ынаар томуйлап турар.

III. Коммунистер — колхозтуң мурнакчылары

Колхозтуң кезигүнери боттарының бүгү чедишкенини партия эге органи-зациязының чоруткан ажилын деткимче-зи-биле чедип алган. Партия эге органи-зациязы болза, колхозчу массаның өзүлүг удуртукчуу болгаш организис-каны апарган, а коммунистер болза, колхозчуларның мурнакчылары болур. Ажил чоруп турда, доктаамал дузалам-чыны көргүзөр төлөдө, салдынган со-рулгаларыңиң чедишкениниң күссөлдөзи хандырап төлөдө, коммунистер болза, колхоз бұдүрүлгезиниң бүгү-ле ший-тирилч участоктарында туруп турарлар. ыңангыя, эш Базыр-оол болза, кожу-чуа ажилдап турар болгаш ооң-биле кады трактор бригадазында агитатор бол-луп ажилдап турар, эш Вану-Доржу—хову ажилының бир дугаар бригадазы-ның бригадири, эш Вану-Доржуң бри-гадазы чакы тарылганы кончуг эки эрттери-биле хүлээлге алган, комму-нистер Пирлей болгаш Вады болза, мал ажилының фермаларының эргелекчиле-ри, ВКП(б) кезигүнү Ичин-Хорлу хой ажилының фермазын удуртуп турар, эш Дитик болза, «Сталинчы» деп хана со-лунуң редактору болуп ажилдап тур-ар.

Часкы тарыллага эгелеп кирериниң бұдүрүлгезинде партия организисады болза, партия организисадының нити хура-лын кылган, ол хуралга часкы тарылга-га беленниң дугайында колхоз баштаар черин даргазы эш Ревнюктүң илетке-лин дыңнаан болгаш ол хуралга бри-га-

даларда политмассалыг ажилдың пла-нын бирде-бирөө чоңка чугаалашкан турган. Партия организисадының сек-ретари эш Данзы-Белек ук хуралга бо-дунуң чугаазыңа демделээни болза:

— Социалист тургузушкунунуң коммунист методу болур социалистк чарыш совет ниян бүрүзүңү чөрчүп бол-бас хоойлуу болу берген,—социалистк чарыш болза, сорулгаларыңиң чедишкени-ниң күссөлдөрүнче массаларыңиң активчи чоруун мобилизацияларыңиң күчүлүг чөп-сөз болур, база ол улуг күш болза, час-кы тарылганы кыска хуусаада, бедик аг-ротехниктиң денелге чорударын ажил-лаар төлөдө, биске керек.

— Бистиң партия организисадының коммунистериниң хүлээлгези—бедик дү-жүт дөш колхозчу демиселчилериниң бир дугаар хүрөөлениңе турар, чал-быштыгы болшевикчи сөс-биле болгаш хуу үлгери-биле, бодунуң сөс-биле мас-са колхозчуларын үр түңвөлдиг күш-ажылче хаара тыртар.

Колхоз баштаар чериң болгаш пар-тия организисадының ажилыңа улуг дузаламчыны колхозчулар көргүзүп ту-рарлар. ВЛКСМ кезигүнү эш Ойгу бол-за, ыш белеткениниң талазы-биле алы-яктар бригадаларын удуртукчу болгаш оналдарың долдур болгаш ажыра күү-седирин хандырып турар. Колхозчулар-ның чугаалап турары болза—бо чылын бистиң оттуларыңа белеткен алган ыя-жывыс болза, чүгө колхозтуң херек-телиң долдузу-биле хандырап эвес, харын оттулар чүүл-биле район төвүнүң албан-челерин безин хандырып шыдаар.

Партия эге организисадының сек-ретари эш Данзы-Белек болза, колхозтуң организис ажил-агыйн быжыглаарыңа, чер ажилың болгаш мал ажилы-ның культуразын бедидериниң практик-тик сорулгаларын шийтирлээринге ком-мунистерниң, комсомолчуларның болгаш аныктарың активчи чоруун билигиңи баштап турар.

«Искра» деп конозы колхоз-биле чарышшылаан, Сталин аттыг колхозтуң кезигүнери, эң ылаңгыяда коммуни-стер бар болуп турар четпестерни дүргөн чайладыр болгаш 1951 чылды колхоз бұдүрүлгезиниң бүгү участоктарыңа улуг чедишкенин-биле демделгээр кү-зел-чүткүл оларда хайнып турар. Ын-чаарга четпестер чүдө болуп турарлыг дөзө, артыл техниканың күчүзүн ам-даа четче бүрүнү-биле ажилгайын турары-нда болур, артылың ажил-агыйн бы-жыглаарыңа бүгү курлавырларың ам-даа кирбөөн, бир кол айттыгы болза, политмассалыг ажил болур, ыңчангап, политмассалыг ажилды ам-даа четпес тургускан, боттарының социалистк хү-лээлгелерин колхозчу бүүрү күссөдип турарын хүн-бүрдө хынавайн турар, чаа тууду ажилы ыңдыг-ла шапкын чорувайн турар.

IV. Ниятиниң байлакшылының бүгү талагы хөгжүлдөн дөш

Көдээ ажил-агый артылыңиң кези-гүнериниң бедик активчили болза, колхозтарга социалистк чарыштын удуртуулганың талазы-биле ВКП(б) районуң болгаш районуң көдээ ажил-агый килдизиниң мурнунда ха-рысалгалыг сорулгалары иди үндү-ргөн. Социалистк чарыштын шын удур-туу—ол дөзөгө болза,—алган хүлээл-гелерин боттандыраар дөш хыналданы хүн-бүрдө шаг-үргүлчү хандыраар, мурнакчыларын дүрүлгөзүн бүгү кол-хозтарын, масса бүгү колхозчуларның чедишкени болдураар ол.

Массаларың чаа инициативаның көдүрүлүшкүнү, ниятиниң байлакшылы-ның улам ыңай өзүлдөзүнө колхозчу шөлдөриң ажил-ишчилериниң чүткүлү болза, оларның чогадычы совет патриотизминиң, социалистк Төрөөн чур-тууну күчүзүн боттарыңа чогадычы күш-ажылы-биле быжыглаар күзелениң илередези болур.

Улуг баштыңың болгаш башкының адын эдилеп турар болгаш көдээ ажил-агы культуруларыңиң дүжүттүн дына бедидер болгаш ниятиниң мадының бажы болгаш ооң продуктууун өстүрер, а ол ышнаш колхозка бұдүрүлгө болгаш чуртталга бажыңарыңиң туудушкуну калбартыр—кол сорулгаларыңиң ший-тирлээринче боттарыңиң бүгү күштерин салып турар.

Күш-ажылга күненишкениниң дың-зытшылаан, Сталин аттыг көдээ ажил-агый артылыңиң кезигүнери бо чылын улуг чедишкенини чедип алырлар. Д. РЫЛОВ.

Кызымак чылгычы

Донгак Чамзырай — Өвүр районуң Дус-Даг сумузуңда «Торгалы» көдээ ажил-агый артылыңиң кезигүнү.

Колхозчу Донгак Чамзырай эрткен чылдың январь айда колхозтуң 240 баш чылгы малын кадарып эгелээ. Малдың одар-белчирин эки таарып тырып, мал ажилыңче хайгааралды дыңзытканында чылгычының кадарган малында чаңгыс-даа баш хорваан болгаш семис деңгилделиг кыштаан. Чылгычы төрөөн белериниң кулунарын четче кампаалап ал турар.

Чылгычы Д. Чамзырайың кызыма-кай ажилы колхоз баштаар чери бе-дик-биле үнөлөп көргөш каш удаа өрткөткү барааннар-биле шаңаан. Эрткен чылын ажилдаан күш-хүне-ринге кириштир чылгычы 1 тонна ажык тарааны алган.

Чылгычы Д. Чамзырайга колхозчу-лар ийи өрөөл чуртталга бажыңын ту-дуп берген. Д. ДОНГАК.

Бай-Тайга район Советиниң сессиязы

Во чылдың апрель айда Бай-Тайга район Советиниң үшкү сессиязы болуп эрткен. Аңаа районуң 1950 чылда бюджетиниң күссөлдөзүн болгаш 1951 чылдың бюджетин бадылаар дугайында, база ажилчы чоңарыңиң негелде хомудалдарын көрүп шийтир-леп турарыңиң байдалын чугаалашкан.

Районуң 1950 чылдагы бюджетиниң орулгалыг кезээ чүгө 96 хуу, чарыг-далдыг кезээ чүгө 90 хуу күссөлтө-н чорук райкүсүмнүн, ооң саң килдизиниң четпес ажылы деп депутат-тар шүгүмчүлөөр.

Чонун негелде хомудалдары көөр, аңаа чөптүг харым бээр айтыгы рай-күсүмда, ооң килдизтеринде болгаш районуң өснө-даа организисадында багай байдала турар. Ылаңгыя көдээ ажил-агый килдизинде, райлада болгаш районуң улус өөредилге килдизтеринде бо айтырыгы чугулап көрбөзүн фактылары кончуг хөй деп чүвени сессия илереткен.

Районуң 1951 чылдагы бюджетиниң телевилелин өссөйи чаңгыс үн-биле бадылаан.

С. СЕВИЛ

Хыналдадан илерээн четпестерни дарый узуткаар

Сүт-Хөл район Советиниң күсүмү чоонта чаа районуң 7 сумуларында сумулар Советтери сессияларын эрти-рип, аңаа чугаалашып турган айтыр-ларының болгаш үндүргөн шийтирлер-ини түңвөлдөриңи хыналдазын чорут-кан.

Улуг-Алаак, Хөр-Тайга, Сүт-Хөл су-мулары сессиялары чогуру өйдүнө чыгып, оларның белеткенини эки кылып, үндүргөн шийтирлериниң күссөлдөзүн хынал турар болганда ол сумулар Со-веттериниң нити ажил чорудулазы эки болуп турары хыналдадан иле-рээ.

Сүт-Ажы, Алдан-Маадыр, Кыл-Тайга, Хөлчүктүг болгаш Вора-Тайга сумулар Советтериниң даргалары бот-тарының албан хүлээлгелери харым-саалга чок күссөдип, сумулар Советтериниң сессияларын чогуру өйдүнө эвес, сессияны аңаа-ла ужур барымдаалап, ле-леткел чоңка чорудуп турган болгаш сессияны үндүргөн шийтирлериниң кү-ссөлдөзүн хынавайн турганнар.

Оон ыңай чамдык сумулар Советтери оларга хамаарышкан колхозтарны удуртпайн турар болгаш сумулар Со-веттери план чоңка ажилдап, суму Со-ветиниң керек эргелелин саавыр ызу-гаар кылбайн турар болган.

С. САНДАН

Кызылдын № 4 школазында экзаменнерге белеткел

Эрткен 1949—50 өөредилге чылының төңчүдө Кызылдың № 4 школазы-нда 70 ажык өөренилчег инициэ-биле экзаменнерни эки түңвөлдиг дужааган-нар. Ынчаарга экзаменнерге киришкен урулдарың оундан эскези, шупту «дөрт» болгаш «беш» демдетерге дужааган турган. Ам бо чылын—1950—1951 өөредилге чылында оон-да артык бедик түңвөлдиг чедип алы-ры-биле ук школазың башкылары бол-гаш өөреникчилери хайнышкыныг белеткенип турарлар.

Школазың класстарын болгаш кори-дорун экзаменче утлган чуркатар, долдунар, плакаттар болгаш монумент-биле наастан. Школазың ханазыңиң солдунуң дамыштыр, урулдар боттары экзаменге канчаар белеткенип турары-ның дүрүлгөзүн солчуп турар болгаш «Пионерская правда» витриназын тургускан. Ында биниң турар дүрүл-галары өөреникчилер номчуп, таны-жып турарлар.

Өөреникчилер бүгү-ле өөренип эрт-кен эртмениниң дугайында билеттер-ни алган болгаш ол билеттерни, база өөредилге номнарын ызугаар даңкыр-лашкынаары кылып турар.

Чоонка чаа школа эргелекчизи, Кы-зыл хоорай Советиниң депутаты Ага-фия Назаровна Шипилина өөреникчи-лериниң экзаменнерге белеткени хы-нап шенелде мылгалданы 4 «б» клас-сты өөреникчилеринге чоруткан. Ше-нелде мылгалданың түңвөли эки бол-ган. Аңаа 15 кизи «беш», 20 кизи «дөрт», 2 кизи «үш» демдетерлик болганнар. «Үш» демдетик болган өөреникчилерге отличниктер дораян-да дузалажып эгелээ. Олар чүгө «дөрт», «бешке» дужаарыңа белеткенип ту-рар.

Экзаменнер дугайын ада-иелер хура-лыга 2 удаа чугаалашып, ада-иелерниң талазында урулдарыңиң экзаменнерге че-дишкенин белеткенирлерин дүрүлчүп алганнар.

Өөреникчилерни экзаменнерге белет-кендирер ажилга башкылар Т. Кузьми-на, Л. Гуркова, А. Чебоузובה олар иденкейлик кирип, ылаңгыя боттары-ның башкылар турар класстарыңа ку-ду демдетер чок кылдыр дужаатыра-рын өрөлдөжү турарлар.

Мурнакчы дүрүлгөзүңү АЖЫЛЫҢ АРГАЗЫ

В. М. БЕЗБОРОДКИНИҢ АЖЫЛЫҢ АРГАЗЫ

Василий Максимович Безбородкин 1937 чылда чолаачылар кураунга өөре-нип киргеш, ону эки доосканының сөөлүндө чолаачы болуп ажилдап тур-ган. 1941 чылда Совет Армияга кел-дирген болгаш оон аңаа 1946 чылга чедир туруп, танканың механик-чола-ачы албанын кылып турган. Эш Безбо-родкин тулчуушкунарга каш удаа ки-ришкен.

Эш Безбородкин демобилизацияны сөөлүндө Тыва автономнуг областа чедип келгеш, Бай-Хаак МТС-тиң тракторизинге 1951 чылдың март айга чедир ажилдаан, а бо чылдың март айың 1-ден эгелээш Балгазының ма-шина-мал ажилының станциязында трактор отрядының бригадириниң ду-залакчызы болуп ажилдап турар.

Бай-Хаак МТС-тиң машиналары чза эвес-даа болза ол мурнакчыларның са-лынга кирип турган, ыңчанга оң трактористк каадырлары болгаш спе-циалистери күш-ажылдыг бұдүрүлгөзүни бедидер, бедик шынарлыг ажилды бээр, колхоз шөлдөрүн дүжүдүн бе-дидер сорулганы салтаныр. Ол дугай-ында МТС-тиң коллективни МТС-тиң хандырып турар колхозтарында өөрүп четиргениниң илередишкенини ал-ган. Тергиин эки шынарлыг ажил дөш, колхозтуң шөлдөрүңиң дүжүдүн бедидикени дөш МТС-тиң директору турган эш Ивановна Социалистк Күш-ажылды Маадыры деп атты тыбаскан. Ол коллективне эш Безбородкин кизи эгитирген болгаш ХТЗ деп тракторга ажилдап тургаш 1947 чылда сезонда чер андарар 250 га нормадын херек кырында 530 га, азы оналгазын 200 ажык хуу күссөткен.

1948 чылда ХТЗ—НАТИ деп тракт-тор-биле сезонда 400 гектар андарар нормазын 730 гектар кылдыр, азы 157 хуу күссөткен. Сменаның 30 га норма-зын 70—75 га чедир күссөдип турган.

1949 чылда чер андарар планын хүн-бүрдө ажыра күүседип турган бол-гаш сезонда чер андарар нормазын 680 га кылдыр, азы 170 хуу күссөт-кен.

1950 чылда 400 га чер андарар планын тургаш 68 ганы чарып пла-нын 170 хуу күссөткен болгаш оон аңаа трактор-биле сизен кестирер машина-биле 300 га чериң сизениң кестирген, база хүнде 30 га нормазын 40 га кылдыр күссөдип турган.

1950 чылда эш Безбородкин күш-ажылдыг бұдүрүлгөзүн бедидериниң чаа аргазы болур—көдээ ажил-агый-ның мурнакчыларының ажилының шак графиказының барын билеп алган. Ажилды бирден бирөө чоңка са-ап бодап көргөш, эш Безбородкин маши-наның кызыр, чаар материалдар куду-рын хынал, чаштырар машиналарга үренинери уларыңа, база ол ышнаш ажилды организисады шынарлыг өснө-даа бир-ле чүвези тулуу болуп турар чо-руктарга дыка хөй үе-шакты чарыгдал турар тур бис деп чүвени билеп, ол калас шак эртнер чоруттарың узут-каар, ажил хүнүн шыңгырадыр, үе-шакты, минута-биле санап тургаш шак графигин ызугаар ажилдаарыңиң ший-тирлеп алган.

Бодунуң планнарын МТС-тиң кол-лективинге чугаалашкан болгаш МТС-тиң директорунуң деткээни-биле ону боттандырып күссөдиринге киришкен. Шак графигин ызугаар баштайгы хүн-елерин сменазында чоруткан ажыл 80 ганы берген, ийи дугаар хүнде кылыр ажал нормазын 103 га чедир кондук-төн.

Кывар, чаар материалдары куду-рыңа болгаш үренини уларыңа чары-гыдап турган үе-шак кызырлыган. Бир эвес мурнунда машинаны ажилга белеткээрине болгаш дүштеки чөмөңкү чалсарыңа 1, 5—2 шак херекетленип турган болза, чаа методту ызугаар ажилдап бергениңиң үзүндө кывар, чаар материалдарга, дүштеки чөмө болгаш машинаны хынал көөрүңе чү-гө 8—9 минута херекетленип турар апарган.

Мооң мурнунда чаштырар машинага үренини уларыңа 25—30 минута хире хөй үе-шак херекетленип турар. Ынчаарга эш Безбородкин оон агре-гадыңа быжыглап берген үрениң ча-жыкчыларын чаштырар машинага ура-нынга хереклээр үренинерин салыр черин 40—40 килограмм деңгилег дүрүлгөзүн шоодайларыңиң хандырып бээр дугайында колхозтуң баштаар черинде билеп кылган. Ол сорулга база күссө-тинген. «Революцияның чалбыжы» колхозтуң баштаар чери үренинерни сөөртүп, уруп бээрине дөзө колхоз-чуларны томуйлап берген болгаш севкага уруп кылдыр шөлге белеткеп салыр үрениниң севканың ийи тала-зында харугда уруп тургускан. Ооң түңвөлинде севка минутада-даа док-тап турбайн турган.

Тракторларың болгаш севкалар-ның кол хыналдазын даң караңгызын-да элентри чыгымың дузаламчың.

биле чорудуп турган. Машиналарын хынамчалы-биле артылап, четпестерин чайладып, ажилга хүн үериниң мур-нунда-ла үнүп турган. Машинаны хынамчалыг белеткели ону үргүлчү хынал көөрү болгаш профилактиказы ажилга халас үе-шак эртнер чорукту узуткаан. Машиналар биче-даа тур-байн ажилдап турганнар. Дүштеки чөмөңкү 8—9 минута дүрүлгөзүндө машиналарны база катап хынал, кош-кай берген ээрилерин дыңадыпш. Бичиң четпестерин чайладып, чаап үстөзениң соомда машиналар база катап улуг ажилды чорудуп болур аргалыг болуп турган. Ма-шиналарны ажаалгазына улуг дуза-ламчыны колхозчу чаштырарчылар чедирип турган. Олар севкалары хынамчалы-биле хынал көрүп, иле-ринген четпестерин чайладырыңа дуза-лашып турганнар. Ооң учурунда сев-калар үргүлчү эки байдалга туруп, ка-лас шак эртирбейн турган.

Тарылга ажилы МТС-тиң агроном-нары, хову бригадирлери болгаш кол-хозтуң даргазы хынал көрүп турган болгаш чогулчулалды-биле чоруткан хыналданың түңвөлинде ажилды тер-гиин эки шынарлыг деп санап хүлээп ал турган.

Ажилды бүгү үзениңи иштинде эш Безбородкинге ажилды шынар чок үерий кылыр чү

Америк-англи империалисттерниң өжээнниг планын үзе-тыртар

„Быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш!“ деп солуннун арынардында)

«Быжыг тайбың дээш, улус демократиязы дээш!» деп солуннун ээлчеглиг 15 (127) дугаары Бухарестте үнгөн.

Солун бир дугаар арынга 1950 чылда «Улустар аразындагы тайбыңны быжыглаары дээш» деп делгейниң Сталинчы шаңналдарын тыпсыр дугайында, база ол чугула болуушкунга хамаарышкан «Тайбың талазы-биле делегейниң Сталинчы шаңналы» деп мурнуку чүдүлдү парлаан. Миллион-миллион азы-бүрү расаларныкы болгаш нациларныкы политиктиг азы-бүрү үзүлдүк болгаш шажын чүдүлдүк кижилерни хаара тыртып турар тайбың талазакчыларының улуг шимчээшкининиң алдарлыг деятельдеринге бүгү делегейниң Сталинчы шаңналдарын тыпсыр болса, ол шимчээшкининиң улуг күштүг апарган кизи төрөлгөтөниң аскени дээш боттарының угап-бодалынык болгаш изиг сеткилин бүгү күштөрин берип турар чайынанчак организацикы таланттарыны херечилеп турар, ол шимчээшкин болза, бүгү делегейде калбарган. Кизи төрөлгөтенде бүгү-ле ак-сеткилдиг, мурнакчы, бурунгаар депшилгелиг кижилер, чер кырында бүгү-ле эң эки кижилер—чаа дайынын кыпсыкчаларында УДУР, америк-англи империалисттерниң өжөөниң, кизи коор хөңү чок пландарына удуур тайбың дээш туржуп турар».

Солунуң бижип турары болза беш улуг күрүнелерниң аразында Тайбыңны Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делгей Чөвүлелиниң кылгырының адаанга ат бийдилгезиниң чылдазының талазы-биле маппания эгелэй берген.

«Тайбың дээш, күш-ажыл болгаш хосталга дээш итали улустун демиселди» деп Италияны коммунисттер партиязының VII съездинге Пальмиро Тольяттинин илеткелги солун парлаан.

«Италияны америк империалисттерниң дарлап турары» деп илеткелдин кезеңде Тольяттинин чугаалп турары болза, Италияга фашисттер өзү-чүрүмүнү мырндай эң карангы чылдарында-да, кажан-да байларныкы болгаш ядымыларныкы аразында ындыг онза ылгал турбай турган.

Италияны коммунисттер партиязының сорулгазын тайылбырлавышаан түңнелинге чугаалааны болза:

«Бис улуг партия апарган бис, чүте дие, фашизмге удуур демиселге чангыс өчкө бис кыйгырып турувуста-ла, фашисттер эжелелдик үезинде демеиселдик орунда турупкан турган бис; ооң дараазында үе болза, кажан фашисттер өзүрүчүлерин болгаш дайының программасына хосталганың демократиянык болгаш тайбыңнык программазын удуур салып турган бис; база ооң сөөлүнде дайн үезинде кажан даштыкы эжелелдиктерден Италияны хостадыр дээш, демиселди турувуста; бо хүн бис база-ла ол орук-биле чоруп олурар бис. Хамыктың мурнунда бо хүн Италия тайбыңны негеп турар, бис тайбыңны күжү болганывыста тайбың дээш бүгү-ле эрежесин чугула чүдүлдериң кылдыр бис, улуска тайбыңны чөдүлдү алырында дузалар бис, бо сорулга-биле бистин партияның бүгү анык чорудулганын тайбың дээш демиселге чагырып турар бис. Итали улуска тайбыңны камгалаар бис! Мынчанга, бис болза, бистин партияныкы бистин чуртувустуң нелир үедиги удууртулгазына турар Италиянык күчүлүк политиктиг күжү кылдыр хуулдурарымызды идегээр бис».

Францияны коммунисттер партиязының Топ комитетинин кезигүну Марсель Дюфриж «Францияда анык соксадышкынының шимчээшкининиң чедиишкинери болгаш оон дуржугалары» деп чүдүлүгө Францияда анык-соксадышкынының шимчээшкининиң өзүл дефиници дугайын биезэн. Дайын белеткелдериниң өзүн чидиг болуп турар хемчеглерди-биле холбашкан кадыг дошкун дарлаалга удуур амыдырал байдалдары энжидери дээш демиселди шаан, Францияны аныктын аңгызы сөөлүгү неделяда анык-соксадышкынының күчүлүгү шимчээшкинин калбарткан.

Ам бо үеде францияда болуп турар шимчээшкиниң кол байдалы болза, аныкты чоңарныкы чангыс өви болур. Ажылчы чоңар болза, улам тодаргайы.

беле профвеледери-биле башкалынышканын төнтүрер бодунуң шийтирилениң дугайын медегелп турарлар. чылдың ноябрьде анык соксадышкынының үезинде-да, ол ышкаш 1947 чылдың ноябрьде анык соксадышкынының үезинде-да база 1948 чылда дагжыларныкы мадырлыг анык соксадышкынының үезинде-да, кажан-да, Францияны аныктын аңгызының мындыг күштүг чаңгыс эптиг шимчээшкини болуп көрбөө.

Марсель Дюфрижтин медегелп турары болза, «Францияны аныктын аңгызы бодунуң амыдырал байдалын быжык-биле камгалаарына күзөлдиг, база чоокта чаа капиталисттерниң болгаш чаактың аштырышкыны оларның чаа, улуг аштырышкыны болуп турар».

«Чехословакияның Коммунисттер партиязының Топ комитетинин президиумунуң кезигүну Вацлав Копецкий «Чехословакияда империалисттер агентурасы туолуңга чедир тура тыртар» деп аттыг чүдүлүгө бижип турары болза, Чехословакияда сүлчээчилер болуп тотоула, Югославияда шпион дээрбечи титонлар болгаш Венгрияда Райк болгаш Болгарияда Трайчо Костов эскерликтериниң шак ындыг эчиз сорулгазын ботандыраарыңа чүткүп турарлар. Ол болук болза, улустар-биле каңдыг-даа харылаза кылбайн, америк болгаш англи разведкаларныкы дужалыг өзүлүг империалисттер бөлүктөрүнүң улуг идегели-биле баштап турары титочу дээрбечилерниң методтарын болгаш оларга-ларын Чехословакияга ажылаарын орадажып турарлар. Ук болук коммунисттер партиязыны иштиги анык-чорудулгазын үзүрүн болгаш чуртту капитализмге дедир тыртарын, чуртту америк империализмге чагытырын күзөп турарлар.

Чехословакияда Шлингтин, Швермова, Клементис болуп өзүлүг империалисттер агентура турган. Ооң удууртуучуларының шырай хевир — амгы үениң контрреволюст дуржулазының шырай хевир болур. Ол болукту баштыкчысы фабрик ээзи немец Шлингтин оглу турган. Интелигенс Сервантин ол агентилеги политиктиг авантюрист, кем-буруулук херектөө. Клементис — словак буржуаз националици, мырндай 1939 чылда-ла партияның херезте эскерликти болуп берген турган, а ооң сөөлүнде француз разведкага сатынган турган, республикадан Словакияны чарар дээрн Гусак болгаш Новомескиниң буржуаз националици өскө-даа бөлүктөрине сатынган күзөп турган шпион болгаш эскерликчи турган.

Швермоваң сүлчээчи болгаш эскерликти болуп бергени таварыкка эвес. Партияга шыңчы эвес, ийн арынык байдал, советке удуур байдал, идеологту божанашкын болгаш оппортунизмниң илерээшкини — ол бүгүңү түңнели Швермова мындыг байдалдан чедирген, чүл дие, Швермова делегейни ийн дугаар дайының тончуңунда-де Шлинг-биле чоок харылазып турган болгаш партияның херезтеги эскерликти болган.

Чехословакияга реакцияны ашкан февраль тиелгезинин сөөлүнде, эң ылгалында Титонун эскерликти бөлүгүн сойлап илереткен коммунисттер болгаш аныктын партияларныкы информация бюрозунуң резолюциязын парлап үндүргениниң сөөлүнде Шлинг бодунуң америк-англи империалисттер ээлериниң сүмези-биле Венгрияга дээрбечи Райктын болгаш Болгарияга Трайчо Костовтуң белеткеп турган ындыг сүлчөөни белеткээрине шилчи кирер арганы алган. Шлинг бодунуң хамаарылгазын калбартырыңа угланган бодунуң талазакчыларын чугула албан дужалга депшидеринче угланган партияның иштиге өчкүк чөңгөөни калбарткан, база ол ышкаш (Чехословакияны улуг талазы-биле ийн дугаар болуп турар) Брюно хоорайны бодунуң баазы болдураары орадажып турган мурнунда Шлинг ол хоорайга Чехословак компартиязының область комитетинин секретари турган. Брюно обла методтарының үлегери болуп деп мегези-биле нештередип турган. Чехословак компартияның чигине секретаринык

оралакчызы болур албанче хандыгып кирген, Шлинг бодунуң дузалакчыларының дузалакчызы-биле партиязы аппаратына элзэн делгем хемчээлге хамаарылганы Брюнодан көргүзүп болур деп бодап турган. «Чаа методтар» деп адал турар Шлингтин ол чоруу болза, политиктиг байдалды өскерттириңе болгаш социалисттер тургузуушкуну туга тыртарыңа угланган турган. Шлингтин организастаан шуугаазыңыг нампизы өскерликти характерлиг болуп турган. Чижээ, «Врно хоорайны аныктар удурутуп турар» деп кампанийы Шлинг ажылаан. Троцкистер болгаш аныктын чорутуу база ындыг чорутуу кылдып турганнар, чүл дие, аныктын партияныкы хоочун, шылдагынын каадырларына удураныштырып, анык каадырларны мегелеп алгарын орадажып турганнар. Үүрмек ремесленниктиниң болгаш өскерликтиң-да «бир мезүн узуткаашкын» деп кампанийы оон-да артык өскерликти характерлиг болуп турган.

Шлинг, Швермова, Клементис болгаш оларныкы дузалакчылары Совет Эвилелиниң дугайында өжөөниң чугаалары үндүрүп, советке удуур хоп мегени нештердирин күзөп турганнар. Чижээ, Швермова бо харылаага Чехословакияга чехословак-совет найралдык Эвилелин тургузарына удуурланганын, база ССРЭ-ге удуур найрал тургуспас дээр байдалды эптиг таварылаар бүрүзүңе ажылап турганнар.

Чехословакияда контрреволюст бөлүктү 1950 чылдың күзүндө эскерликчи өөрткөн турган. Эскерликчилер партияга «хемчеглерни кадыр-шыдар» деп шырымалатынып алган, «чаа, анык удурутулганы депшидип үндүрер» деп лозунг-биле чехословак компартияныкы онза конференцияны чындырды, боттарының талазакчылары төлөөлерин дузалакчызы-биле партияныкы удууртуулганын эргилте чорутуп деп турган, оон-биле нады чаа-заактың составына өскерилге болдураар деп турган, дээрбечи сүлчээчилер ол эргилде-биле бир угда партияныкы удууртуучуларын күш-биле узуткаарын ботандыраарын күзөөнөр.

Вацлав Копецкийни бижип турары болза: «Бистин коммунисттер партиязының хүрээлинге империалисттер агентурасы организастаар аргалыг болганнар, чүте дие, бистин партияныкы аныктын четпестер элзэн хөй бар болуп турган, хамыктың мурнунда революстуну серемчилеп кошпак турган. Ол четпестер партияныкы составын чоокта чаа хынаанының үезинде тодаргай илерзэн».

Чехословакияны коммунисттер партиязын пилючү бөлүктөрүн сойлап илереткениниң бүгү чижектерин барымдалаап көргөш, элзэн чугула хемчеглерин чорудуп турар. Вацлав Копецкийниң медегелзени болза: «Дайыннардан партияны камгалап турар болгаш аныктын аңгызының массазы-биле, аныктын чоңарныкы массазы-биле быжыг болгаш сырый харылааны хандырып турар большевик принципти шыңгы сагыры бис. Революсту серемчиледи болгаш партия кезигүнериниң идея-политиктиг деңгелин улам бедидер дээш большевикчи шүгүмчүлөдү болгаш бот-шүгүмчүлөдү бүгү талазы-биле быжыглаар, партияныкы иштиги демократиязын быжыдар дээш бүгү-ле хемчеглерин чорудар бис».

Солунуң дугаарында ол ышкаш элзэн хөй чүдүлдери парлаан: Данияны коммунисттер партиязыныкы Политбюрозунуң кезигүну Альфред Инсен — «Дани улус тайбың дээш туржуп турар», Болгарияныкы коммунисттер партиязыныкы Т.К.зыныкы пропаганда болгаш агитация киджениниң эргелекчииниң орадакчызы С. Руснов — «Болгарияныкы коммунисттер партиязыныкы марксисч-ленинчи чырыдышкын», Сирияныкы коммунисттер партиязыныкы Топ удууртуулганың кезигүну Валид-Сабета — Сирий улус чуртун империалисттер агресияныкы сууру болдураар» Польшаныкы катышкан аныктын партияныкы топ партиянең эргелекчи Бронислава Гробельна — «Варшавада партияның төп кабинетиниң аныктын дугайында» болгаш өскө-даа чүдүлдөр.

кейлиг дузаларыңа бүгү тайбың организациаларын, бүгү хөй иштигин, культуранык болгал шажының каталыкыныкыны кыйгырып турар. Тайбыңны Бүгү-делгей Чөвүлелиниң бюрозунуң Бүгү-делгей Чөвүлелиниң кыйгырылгына катышарыңа база боттарының ат салышынылары-биле ону быжыкчаларыңа чөчүс миллион эр, херезепе частай сеткилдиг кижилерни кыйгырып турар».

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командьыларының дыңнады

ПХЕНЬЯН. Кореяныкы улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командьыларының май 7-де дамчтыан медегезинде чугаалп турары болза, Улустуң армиязының кезектери кыдат эки-турачыларының сырый детким, чеки-биле бүгү фронтуларга дайзынын удуур атакаларын чедиишкини-биле ойтур шапшысаан, ооң дириг күжүңе болгаш техниказына улуг чидиргелерни таварыштырып турар.

Чөөн эриктерде Улустуң армиязының кезектери май 5-те дайзынын 3 самолёттарын аңдара аткан Пхеньян районга Улустуң армиязының зениттик кезектери дайзынын «В-29» деп ийн самолөдүн аңдара аткан болгаш беш укудукчуларны тудуп алган.

(СЭТА).

Тайбың дээш аныктын аңгызын чангыс эвин быжыглаар дээш демиселдин демдээ-биле

ЛОНДОН. Лондонга политиктиг чыскаалдар чорударын хоруур дугайында иштиги херектер министриниң үш чыл мурнунда үндүргөн айтмышкынын демократтыг хөй-ниитиниң негелдеси-биле англи чазак күш чок болдураар апарган.

Май 5-те Лондонга 30 муң ажык кизи кыркычылгач аныктын чоңарныкы улуг чангысы болган. Лондонун профвеледериң Чөвүлелиниң органиастаан чыскаалы тайбың дээш, база аныктын аңгызын чангыс эви дээш демиселди күштелдирер лозунгун ада-биле эрктен. Чыскаалчыларныкы көдүрүп чораян плакаттарында болгаш лозундарында мында деп биезэн: «Совет Эвилели-биле тайбың болгаш найралдык турар», Барын Германияны бөчөпсөгелеринге удуур бис», «Беш улуг күрүнелерниң аразында тайбыңныкы пактызы дээш», «Англияныкы хамаарылгас чорудар дээш», «Яныктың бомбачылары Америкага дедир чорудар!» Чыскаалчыларныкы колонналарының кырында — Марксист, Энгельст, Ленинни болгаш Сталинниң портреттери, Великобританияныкы компартияныкы чигине секретари Гарри Поллитиниң портреттери.

Чыскаалчылар болза, Трафальгар-Скверге болгаш массалыг митингке негелгенер, Митингке чүве чугаалаан дагжыларныкы национал профвеледериң чигине секретари Артур Хорнерниң медегезени болза, «Англияныкы аныктын боттарының амыдырал деңгели бедидерин тайбың үеде чөдүлүп ол болур». Америк күгүлдөкчилерни сойлап илереттишаан, Хорнерниң чугаалааны болза «англи дагжылар совет улуска чоок ханы сеткилден илеретип турар» болгаш тайбыңны быжыглаарын күзөп турар. Тайбың дээш демиселге бүгү чурттарныкы аныктын аңгызы-биле эп-сеткил кызыштырылганы болгаш чангыс эвин быжыглаарын күзөп турар бис, деп Хорнер чугаалаан.

Митингке чангыс эп-сеткилдиг хүлээп алдынган резолюцияда тайбыңны камгалап алыры дээш, бодунуң хүрээлериниң чангыс эвин быжыглаар дээш демиселди күштелдиреринче Англияныкы аныктын аңгызын кыйгырып турар. Эрттерини кудуларынче болгаш аныктын чоңарныкы амыдырал деңгели бедидерине шийтирилг хемчеглерин англи чазактың хүлээп алыры резолюция негеп турар. Америк судтуг негр Мантини олуруп шаажылаар дээр шийтелиңге удууранган телеграмманы АКШ-тың Лондонда элчиниге чорудуп бээр деп митингичи кыркычылгы шийтирилээнер.

(СЭТА).

Италия чазактың Албанияда империалисттер негелдеси

РИМ. Италияныкы даштыкы херектер министрствозунуң «Эотери» деп тускай журналында, Албанияга хамаарыштыр, империалисттер байдалды негелдени өскөдүп турар редакцияныкы чүдүлүгү парлаан. Италияныкы Албанияга төлөп бээр ужурулгун тайбың керезиниң дайн шүүдөлинге хамаарышкан кезен катал көөр дугайында негелдени салган. Оон ыңай «Албанияныкы бойдус байландан» болгаш «стратегия талазы-биле чугула-зындан» үнүп турар бодунуң эргелекчи-тарын камгалаарын Италия Албаниядан негеп, Албанияныкы эриктери Италияныкы эргезинге кирип бээр, ийн Италия негеп турар деп чүдүлдө анык-биле чугаалап турар.

«Албанияныкы эриктериниң дугайында Италияныкы муң чылдар дургузунда чорудуп келген политиказы бо ийн фактыларга хамааржыр» — деп журнал бүзүредип турар.

(СЭТА).

Күш-культура болгаш спорт

„Тываның аныяктары“ СОЛУНУҢ ШАҢНАЛЫ

Май 6-да Кызылга облуккуском ба-...

Май 6-да Кызылга облуккуском ба-жыңының чанын спорттун тугтары ба-быралдык кылдыр шимеп турган. Ол болза, «Тываның аныяктары» солунуң большевич парлапканын хунюңе алдыр кылдыр чорутканы спорттун холушкак эстафетаның маргылдазы.

Аңа эки-тура спорт ниитилениниң «Искра» «Урожай» командьылары болгаш хоорайныкы школаларныкы командьылары киришкен.

Судьяныкы тукчугааныкы командьы-биле аныяк спортчу сес кыстарын маңаажып үнгени-биле маргылдаа эгелзэн.

Болуп эрткен маргылдаа хоорайныкы аныяк спортчуларының эки-тура спорт ниитилениниң командьыларының эң эки организастыг чорун көр-

гүскен. Ол солунуң маргылдааның бир дугаар черни Кызылдың башкы училищениниң командьы алган. Ол командьы эстафетаның бо чыгыгы 8800 метр хемчээлдиг дистанцияны 28 микута 57 секундада эрткен.

Башкы училищениниң спортсменнери «Тываның аныяктары» солунуң холушкак эстафетаның ам ийн чыл улаштыр тилеп ат турар.

ЧУРУКТА: «Тываның аныяктары» солунуң редактору Т. Гарнаа шаңналды бир дугаар чер эжелзени коман-дыга (башкы училищениниң күш-культура удууркучузу С. Сафроновка) шилчи чорудуп шаңнал кубокту тыпсып турары.

Чуруу Г. Сиротинни.

Харысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

ТЫВА ОБЛАСТЫҢ ЧУРТ МУЗЕЙИ ажилдап эгелзэн

Көрүкчүлерни музей мындыг чүүл-дер-биле таныштыраар: Тываның бойдуу-биле — казар бай, Чыгыг Эвугаар экскурсиялаар улустарга лаа, дириг амытаны, үнүжү болгаш кылдыр болгаш, үнүжү болгаш климатын биле.

Эрте бурунгу үеде бээр бистин амгы хүнеривиске чедир Тываның төөгү-биле.

Музей хүндүскүнүң 12 шаңтан кезиктиңиң 6 шаңка чедир ажылаар. Чыгыг Эвугаар экскурсиялаар улустарга лаа, дириг амытаны, үнүжү болгаш кылдыр болгаш, үнүжү болгаш климатын биле.

Билет өртөө улуг улустардан 1 рубль, а бичин уугулдардан 50 копек, Музей дирекциясы.

ВИТАМИННЕР БУГУДЕГЕ АЖЫКТЫГ

ВИТАМИН «А» бичин уругларныкы өзүлдөв болгаш организм сайзыраарына, ол ышкаш карактарын өйүндө чөп ажылдарына чугула. «Дагааның согураар аарыны» эмнеп экиртип болгаш ол аарыны болдураар, база ир-тинде көөрүн экижидер. Ылаңгыя, ол болза, чидиг чырык хергелээр кижилерге, автомашина чолаачыларына, ужудуучуларга болгаш оон-да өскелерге эң чугула. Организминиң халдавырыг аарыларга удуураның күштелдирер. Витамини сааттыг херез-женер болгаш уруг эмирер иелер ажылаарын сүмелээр.

ВИТАМИН «В» нерви аары-ларын эмнеп экиртип болгаш аарыны баш удуур болдураар нерви системазын быжыглаар. Аар ажылдың үезинде, база нервиниң турупкан үезинде, ылаңгыя аар күш-ажыл болгаш угаан ажылы кылдып турарларга, сааттыг херез-женерге база уруг эмирер иелерге эң чугула херектиг.

ВИТАМИН «В» чөмчү хемчээлди биле шимчээлди алырын болгаш организмге шыңган эъттеринг катал тургузуушкунуңа дузалар. Организмге бо витаминиң чок болуру кештин, эриниң, карактың огунун чу-га карттарының хуулдуу аарырына чедирер. Баш дугуңуң өзүлдөвүң эң чугула.

ВИТАМИН «С» цынга аарыны эмнеп болгаш баш удуур камгалаар база этидирер, кадыкшылды быжыглаар, халдавырыг аары-ларга удуур организмди демисежир күжүн экижидер. Цынганың хадгач хевиринге (нитти кошпакы бергенде, дүрген шагырап баксыраанда, ажыл кылдып шыдар аргалыг баксыраанда) хергелээр.

ВИТАМИН «Д» организмге фосфор-кальцийлиг солуушкуну таварыштыраар. Уругларныкы сөөктериниң болгаш иштигериниң өйүндө чөп өзүшкүңүңө эрежесин чугула. Рахитте баш удуур камгалаар болгаш этидир эмнеп. Сааттыг база уруг эмирер херезженерге уре-төлдүң болгаш эмнеп эмср уругларныкы цынгачеменишкенинге, а ол ышкаш иелерниң организмниң нитти быжыкшыныңа эң ажыктыг. Кижилерниң сөөгү сынганда, ону тудуштуруп, экиртинге дузалар.

ВИТАМИН «РР» организмге белоктары ой шаанда шимчээлдеринге дузалар турар. Пеллагра деп аарыгдан аартызыныкы болгаш экиртинге өми болуп турар, база нерви болгаш ижин-шөйүңү аарыларының үезинде хергелээр.

ВИТАМИН «Р» гипертонияны (хван басымыны улдууларын) эмнеп ажылап турар.

күш-ажыл болгаш угаан ажылы кылдып турарларга, сааттыг херез-женерге база уруг эмирер иелерге эң чугула херектиг.

ВИТАМИН «В» чөмчү хемчээлди биле шимчээлди алырын болгаш организмге шыңган эъттеринг катал тургузуушкунуңа дузалар. Организмге бо витаминиң чок болуру кештин, эриниң, карактың огунун чу-га карттарының хуулдуу аарырына чедирер. Баш дугуңуң өзүлдөвүң эң чугула.

ВИТАМИН «С» цынга аарыны эмнеп болгаш баш удуур камгалаар база этидирер, кадыкшылды быжыглаар, халдавырыг аары-ларга удуур организмди демисежир күжүн экижидер. Цынганың хадгач хевиринге (нитти кошпакы бергенде, дүрген шагырап баксыраанда, ажыл кылдып шыдар аргалыг баксыраанда) хергелээр.

ВИТАМИН «Д» организмге фосфор-кальцийлиг солуушкуну таварыштыраар. Уругларныкы сөөктериниң болгаш иштигериниң өйүндө чөп өзүшкүңүңө эрежесин чугула. Рахитте баш удуур камгалаар болгаш этидир эмнеп. Сааттыг база уруг эмирер херезженерге уре-төлдүң болгаш эмнеп эмср уругларныкы цынгачеменишкенинге, а ол ышкаш иелерниң организмниң нитти быжыкшыныңа эң ажыктыг. Кижилерниң сөөгү сынганда, ону тудуштуруп, экиртинге дузалар.

ВИТАМИН «РР» организмге белоктары ой шаанда шимчээлдеринге дузалар турар. Пеллагра деп аарыгдан аартызыныкы болгаш экиртинге өми болуп турар, база нерви болгаш ижин-шөйүңү аарыларының үезинде хергелээр.

ВИТАМИН «Р» гипертонияны (хван басымыны улдууларын) эмнеп ажылап турар.

Витамин чүдүлдерин бүгү-ле аптекалардан рецепт чокка негепер. Тыва областың санитар чырыдышкын Бабыны.

Тайбыңның Бүгү-делгей Чөвүлелиниң бюрозунуң Копенгагенде хуралы

КОПЕНГАГЕН. Тайбыңның Бүгү-делгей Чөвүлелиниң бюрозунуң май 6-да болган кезээки хуралына мындыг резолюция хүлээп алдынган: «Дайында удуур демисел шийтирилчек чадаже кирген. Беш улуг күрүнелерниң аразында Тайбыңныкы Пактызын чарары дээш бүгү-делгей кампанийы тайбыңга ажыктыг чүдүлдү кылдыр болур. Тайбыңга ажыктыг болур боттук дугурулганын чөдүлдү алыры-биле беш улуг күрүнелерниң төлөөкчилериниң

ужуражышканы соок дайыны бол-дурбас болгаш бүгү-ниги боо-чөпсөк дүжүрүшкүңүңө орукту ажыдып берип болур-дур. Ындыг Пактызын чарарына ажыктыг чорудулгаларың оруу-биле бодунуң национал анык чок чоруну улус бү-рүзү чедиишкиниң хандырың болур. 1951 чылдың май 5-те болгаш 7-де Копенгагенде хуралдап турар Тайбың-ның Бүгү-делгей Чөвүлелиниң бюрозу болза, тайбыңныкы пактызын чарары дээш бүгү-делгей кампанияныга идея-

кейлиг дузаларыңа бүгү